

Lilliacus, Konni

"Judge" Uucitelo eli
Finn-Mike.



„JUDGE“ UUSITALO ELI FINN-MIKE

JUNAN VIIMEISESSÄ VAUNUSSA

KAKSI KERTOMUSTA
AMERIIKAN SUOMALAISTEN ELÄMÄSTÄ

KIRJOITTANUT

KONNI ZILLIACUS

SUOMENTANUT

JUHANI AHO

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM



PORVOOSSA 1898,
WERNER SÖDERSTRÖM'IN KIRJAPAINOSSA



„Judge“ Uusitalo eli Finn-Mike.

Niinkuin jokainen tietää, on Chicago ihmeellisin kaupunki maailmassa. Siellä ovat maailman korkeimmat talot, pisimmät — ja likaisimmat — kadut, suurimmat varastot sianlihaa ja viljaa, huonoin ilmanala, enimmin kapakoita, ja inhoittavin löyhkä, mitä mikään kaupunki maailmassa voi tarjota, jos tuuli puhaltaa teurastajien kaupunginosasta. Jokainen chicagolainen pitää ensi tehtävänään teroittaa osan näitä seikkoja uudistulokkaan huomioon. Ja loput painuvat itsestään katoamattomasti mieleen, jos jää joksikuksi kuukaudeksi tuohon teurastusmetropoliin asumaan.

Varsinkin kesäiseen aikaan tulee hiukan jokainen huomaamaan, että ilma tuskin saataisi olla huonompi. Ja kun suurin kuumuus tavallisesti seuraa läntisiä tuulia, jotka ennen muuhun kaupunkiin tuloaan liehtovat teurastuslaitoksia, saapi samalla myös kumoamattoman vakuutuksen siitäkin, että ilkeämmin löyhkävää yhteiskuntaa on vaikea ajatella.

Se kesä, joka minulla erityisesti on muistossani, oli tavattoman kauhea Chicagonkin oloihin nähden. Jo kesäkuussa oli kostea ilma niin sietämättömän kuumaa, että ihmisiä ja hevosia kuoli auringonpistoon vähin kaikkialla. Ja se vähäpätöinen tuulihenki, jota tuskin voi huomata, kävi päivästä päivään lännen puolelta ja oli niin täynnä tympeyttävää löyhkää kuin koko ilmakehä olisi ollut yhtenä ainoana möhkäleenä mätänemisbakterioita. Varsinkin n. k. Chicago-joen läheisyydessä, joka oikeastaan on vaan suuri, avonainen likaviemäri, oli löyhkä sietämätön. Ja tuskin viisikymmentä askelta siitä oli se sanomalehtitoimisto, jossa minä siihen aikaan työskentelin.

Toiset toimituksen jäsenet olivat vanhoja chicogolaisia, jotka aikoja sitten olivat oppineet tukauttamaan sekä haju- että muut elimensä ahkerilla annoksilla eräänlaista nestettä, jota kapakan isäntä maakerroksessa kutsui whiskyksi, vaan päätoimittaja paloviinaksi. Kukaan ei voinut varmuudella päättää, mitä lajia tulivettä sekoitus oikeastaan oli, eikä siitä oikeastaan kukaan pitänyt väliäkään. Pääasia oli, että se täytti tarkoituksensa ja piti ryypiskelijät halvassa ja perinpohjaisessa hiivassa murkinan ajasta maatapanoon, sillä toimitus jatkoi tavallisesti vielä pitkät ajat n. k. työajan loputtua bakteriain tappamista, niin kauvan kuin kukaron tila, luotto ja muut asianhaarat sallivat.

Tuloksista päättäen oli se tapa erinomaisen tehokas. Ei ainoakaan vanhemmista toimitusmiehistä näkynyt tuntevan pienintäkään häiriötä siitä löyhkästä, joka alinomaa täytti

toimituspaikan. Ja kuumuus oli pelkkää lastenleikkiä verraten siihen sisälliseen lämpöön, jonka tuo repäisevä lääke synnytti.

Mutta joka ei ollut tarpeeksi kauvan ollut sanomalehden toimittajana voidakseen rangais-tuksetta vetää nahkaansa rikkihappoista alkoholia, sille kävi Chicago pian sietämättömäksi, ja senvuoksi päätin minä jo kesäkuussa ottaa kesälomani ja pyysin yhtä sanomalehden vapaista kiertomatkapileteistä matkaa varten pohjoiseen Minnesotaan. Siellä ei varmaankaan olisi niin kuuma kuin etelämpänä.

Kyllä oli junassakin vielä hirveä helle, mutta heti kun kaupunki oli jäänyt jälkeemme, saattoi ainakin hengittää tarvitsematta luulla olevansa jossakin guanotehtaassa. Ja kun me varhain seuraavana aamuna kiidimme eteenpäin Mississippia, oli ilma niin raitista ja puhdasta, että se vietti minut ulos makuuvaunun tukauttavasta komerosta jo aikoja ennen kuin keittiövaunussa oli ruvettu edes hankkimaan aamiaisen valmistusta. Mutta päivemmillä, kun olimme ohenneet Minneapolisen ja aurinko oli ehtinyt, niinkuin tuntui, puoleksi sulattaa vaunujen katot, tuli kuumuus taas niin kovaksi, että melkein jokainen harvalukuisista matkustajista alkoi katua matkaansa.

Junamme pysähtyi pienelle asemalle metsäisessä seudussa, jossa koneen piti ottaa vettä, ja minä astuin ulos ojentaakseni itsiäni hiukan ja heittäökseni silmäyksen ympäristöön. Siinä oli odottamaton näköala.

Vainioitten ympäröimä kirkas järvi ja niiden lomitse siellä täällä joku rantaan saakka

pistävä metsänkärki, ylempänä vainioitten keskessä talo, jonka rakennukset muistuttivat kaikkea muuta paitsi Ameriikkaa, — siinä oli maisema niin suloinen ja talo niin kodikkaan näköinen, että kysyin asemapäälliköltä, kuka sen omisti.

— The judge.

— Mikä judge?

— Jaa, hänen nimeään ei voi kukaan ristiensielu pitää muistissaan, mutta muuten häntä kutsutaan Finn-Mikeksi.

Se selvitti aivan tarpeeksi ne epämääräiset muistot, joita talon hyvästi salvetut ulko-huoneet olivat minussa herättäneet, vaan jotka asuinrakennuksen huvilantapainen muoto oli hämentänyt.

— Onko täällä hotellia?

— Mitään varsinaista hotellia ei ole, mutta postimestarilla on huone, jonka hän tavallisesti antaa matkustajille.

Seuraavassa silmänräpäyksessä oli matkालaukkuni nostettu vaunusta, tuokiota ennen kuin juna höyrysi eteenpäin, ja neljännestunin kulltua oli se sijoitettu postimestarin vierashuoneeseen. Eihän se juuri ollut erittäin viehättävä tuo huone, mutta yhdeksi yöksi vältti se kyllä, enkä pitemmältä aikonut sitä pitääkään.

Mutta kun minä vähän myöhemmin astuskelin järven rantaa pitkin Finn-Miken taloon ja hän kuuli minun varsin sitävarten jääneeni, että pääsisin talon omistajan tuttavuuteen, niin lähetti hän paikalla veneellä noutamaan »sittlementistä» minun vähäpätöisiä matkakapineitani.

Ensimmäinen maanmies, joka tuli käymään Uudessatalossa — se nimi oli mahdoton ame-

riikkalaisten kielille — ei millään ehdolla saisi asua kenenkään muun katon alla, selitti hän.

Minulla tietysti ei ollut mitään sitä ehdotusta eikä liioin sitäkään hänen tuumaansa vastaan, että jäisin ainakin pariaksi päiväksi Uuteentaloon, koska olin ainoastaan huvimatalla. Hän kyllä emäntineen toimisi parhaansa mukaan minun mukavuudekseni.

Jo itse talo oli herättänyt minussa halun kuulemaan, kuinka hän oli päässyt varallisuuteen, sillä niin hyvin huoneet kuin viljelyksetkin osoittivat, että se oli perustettu niin sanoakseni seudun historian takaisella ajalla, ennenkun kaksi vuotta vanha rautatie oli tullut valmiiksi. Eikä juuri voinut toivoa suurempaa siistiyttä, puhtaampaa ilmaa, ystävällisempiä ihmisiä — sanalla sanoen suurempaa vastakohtaa Chicagolle.

En siis pitkältä siekailutkaan, vaan seurasin aluksi mukana vainioille, tietysti sitten kun emäntä ensiksi itse oli tarjonnut kukkurakupit vehnäkahvit sellaisen kerman kanssa, jommoista en ollut moneen herran päivään nähnyt.

Oli hauska katsella sitä järjestystä ja säästäväisyyttä, joka vallitsi kaikkialla talossa, vaikka isäntä kyllä näkyi piha-aitaan ja johonkuhun muuhun erityiskohtaan tuhlanneen liiaksi sekä aineita että työtä. Mutta hän naurahti hyväntahtoisesti, kun minä siitä lausuin mielipiteeni ja sanoi, että kun Tahvo ottaa talon haltuunsa, niin hän kyllä saattaa tehdä ne paremmin.

— Onko Tahvo teidän ainoa lapsenne?

— On, — vastasi hän lyhyesti. Mutta liisäsi heti, ett'ei se oikeastaan ollut laisinkaan

hänen poikansa, vaikka hän piti häntä omana lapsenaan.

Siitä minä sain aihetta kyselemään yhä enemmän, yhä kauvemmaksi menneisiin aikoihin, niin että minulla, lopettaissamme tarkastuskävelymme, oli jotensakin selvillä hänen historiansa aina siitä päivästä saakka kuin hän ensikerran tukinkaatajana oli joutunut sille paikakunnalle.

Ja niinä päivinä, jotka sitten vietin Uudessaatolassa, täydensivät hän ja hänen vaimonsa yksityiskohdat kertomuksessa, vastatessaan lukemattomiin kysymyksiini.

— Tässä oli minun ensimmäinen pirttini, ja tässä me nousimme maihin, kun toin emäntää kotiini — sanoi hän, kun me kävelyttä palatessamme tulimme ihan rannassa kasvavan, suuren vanhan tammen luo. — Onni on ollut mukanani ihan ensi päivästä alkaen, mutta silloin enimmin kaikista, kun toin tuon naisen talooni.

Aikaisemmasta elämästään hän ei tiennyt paljon mitään, ei edes kotiperäänsä. Vanhempiensa olivat nälkävuosina tulleet jostain pohjoisimmalta Pohjanmaalta, mutta matkallaan etelään päin nujertuneet jo Wiitasaarella, jättäneet hänet siihen taloon, missä viimeiseksi olivat leppäleet.

Yleisen hämmingin vallitessa ei ollut kukaan tullut kysyneeksi, mistä he tulivat, ennenkun se oli myöhäistä, ja niin oli Wiitasaaren

kunnan pakosta pidettävä huolta hänestä. Lapsuutensa ajoilta ei hänellä ollut mitään ihania muistoja, mutta oli hän varttunut mieheksi kumminkin ja aikoinaan vetänyt arvan, joka hänet vei kolmeksi vuodeksi Waasan kasarmiin. Sotatemppeujen, kunnianteon ja muiden ohjesäännön määräysten oppiminen kävi jotensakin helpoksi sille, joka koko ikänään ei ollut suurin muuhun tottunut kuin tottelemaan kenenkä komentoa kulloinkin. Ja ollen tarkkaavainen luonnostaan, oli hän muunkin tarjona olevan opastuksen käyttänyt parhaimman mukaan hyväkseen, niin että hän oli heittänyt sotilaspuvun päältään vallan toisena miehenä kuin minä sen otti.

Mutta sotilaselämästä oli hän kerta kaikkiaan saanut tarpeensa, ja kun hänellä ei ollut riittävästi rahoja päästäkseen edes torppariksi, eikä loiseksikaan asettuminen häntä miellyttänyt, oli hän päättänyt lähteä Amerikkaan. Käteväälle miehelle ei toimeentulo suinkaan olisi vaikeampaa siellä kuin kotonakaan.

Ensimmäisen kesän työskenteli hän eräässä Michiganin satamakaupungissa, jossa työ laivain täyttämässä ja purkamisessa tosin oli kankean raskasta, mutta ansio niin suuri, että raitis mies voi säästää jonkun verran. Talveksi otti hän pestin tukinhakkuusen Minnesotassa, jossa päiväpalkka silloin oli korkeampi kuin muualla.

Hän oli tyystin tarkastellut hakkuupaikkaa ja tullut vakuutetuksi siitä, että uudisviljelyksen siinä pitäisi kannattaa mainiosti. Hän valitsi paikan sen järven rannalla, mistä tukit keväällä uitettiin maailman markkinoille, ja heti kun uitto oli päättynyt, meni hän sahayhtiön konttoriin

kuulustamaan, josko ja millä ehdoilla hän voisi päästä haluamansa maakaistaleen omistajaksi — etupäässä luultavasti sen vuoksi, että seutu siinä oli niin kotimaista, että pienen mielikuvituksen avulla olisi luullut olevansa keskellä Suomea.

Konttorissa naurettiin sitä hurjaa aatosta, että joku alkaisi viljellä maata vähintään parinkymmenen peninkulman päässä lähimmästä paikasta, missä saattoi ostaa tahi myödä jotakin. Mutta siksiäpä juuri suostuttiinkin myömään maata niin halvasta, että Virolan Mikko — niinkuin häntä Wiitasaarella oli nimitetty — paikalla otti kauppakirjalla kolmesataa acrea, eli runsaasti kaksi sen vertaa kuin mitä alussa oli ajatellut. Kaikki tämä tapahtui amerikkalaisten konttoristien suureksi huviksi, heistä kun tuntui oivalta pilanteolta kopata tietämällä salolla maasta kirkkaita dollareita, ja sen vuoksi olivat he vakuuttettuja siitä, että ostaja oli koko lailla hullahtanut.

Mikko antoi heidän nauraa minkä nauratti. Hän oli seurannut tukkeja puroa ja jokea pitkän virtaan saakka, joka alempana juoksi erään seudun lävitse, missä parhaallaan rakennettiin rautatietä. Se oli tosin pitkä matka, mutta hän tiesi, että talvi joka vuonna rakentaisi hänelle mainion tien ihmisten asunnoille, eikä se huolestuttanut häntä vähääkään, että tie oli pitkä ja mutkikas. Hänellä oli aikaa ja hän saattoi odottaa. Niin mainion maan, jommoista hän oli nähnyt Uudentalon ympäristössä — sen nimen oli hän jo etukäteen pannut talollensa — pitäisi varmaan ennemmin tai myöhemmin tulla viljellyksi. Hän oli tyytyväinen kauppaansa, ja

kun hänellä oli hiukan säästöjä, voi hän helposti hankkia tarpeelliset varustukset ja evästä pariksi kuukaudeksi, sekä hevosen, joka tosin oli huonossa lihassa, mutta kumminkin kylliksi vahva kantamaan hänen tavaransa selässään.

Ei ollut suinkaan helppoa hapuilla pienelle metsäjärvelle, kun lumi oli sulanut pois ja ai-noastaan harvassa kohdassa tuntui enään jälkiä tukkitiestä. Mutta Mikko ei ollut suotta erämaan asukas, vaan ponnisti urheasti eteenpäin, niin että hän vajaassa kolmessa vuorokaudessa saapui aiotulle uudistilalleen, johon hän heti alkoi asettua kuin kotiinsa.

Aivan järven rannassa oli vanha tammi, mahdottoman leveä ja lehtevä, mutta niin käyrä ja ontto, ettei se ollut kelvannut tarvepuuksi. Sen alle asettui Mikko levolle, pantuaan ensiksi hevosesensa liekaan ja vedettyään iltasavut, syvästi mietiskellen tulevaisuuttaan ja katsellen, kuinka kalat kaikkialla pulauttelivat pyöröjä järven tyyneen pintaan. Ja seuraavana aamuna kaatoi hän kasan seipäitä ja kiskoi niin paljon puunkuorta, että hänellä ennen iltaa oli valmiina pirtti, aivan riittävä suoja kesänajaksi. Ei se ollut aivan tilavinta laatua, mutta kumminkin sykähteli Mikon sydän tyytyväisyydestä, kun hän ryömi levolle oman katonsa alle — ensimmäisen, jota hän voi sanoa omakseen.

Kahtena seuraavana vuonna piti Uudessa-talossa tehdä ankaraa työtä aikaisesta keväästä aina talveen ja lumiin saakka. Mutta Mikko ei kamoksunut kovaa työtä, ja kun tukinhakkuu vuotuisesti jatkui paikkakunnalla hänen lähistössään, oli hänen helppo ansaita ajotoissa tarvittava

määrä rahaista rahaa. Jo toisena vuonna huomasi hän voivansa pestata erään vastatulleen maanmiehensä apulaisekseen, ja silloin alettiin rakentaa ulkokuoneita oikeista palktoista hirsistä, jotka Mikko joutopäivinä oli omasta metsästään kaatanut. Sillä pienempiä hirsitä ei sahayhtiö ollut tarpeikseen käyttänyt.

Kaikki kävi niin hyvin, ett'ei paremmin voinut toivoa, ja talvi jäät ijoen mitä tasaisimmaksi tieksi asutuille seuduille. Sitä pitkin kulltti Mikko jo toisena vuonna kevättalvesta kaksi aimo kuormaa vehnää kaupunkiin, joka oli alkanut kohota rautatienaseman ympärille, ja toi palatessaan kaksi lehmää. Hän aikoi alusta pitäen asettaa taloutensa järkiperaiselle kannalle ja olla käyttämättä sitä maata uuvuttavaa keinoa, ett'ei koskaan lannoittaisi peltoaan, niinkuin oli kuullut Ameriikassa tavaksi tulleen.

Mutta tuodessaan lehmät toi hän rauhantonta ainetta Uudentalon yhteiskuntaan. Niitä piti vaalia aivan eri tavalla kuin peltoja, ja kun Mikolla renkineen oli täysi kiire ulkotöissä, koi-tui lehmistä, varsinkin niiden poi'ittua, kuivumaton lähde ylimääräistä vaivannäköä.

Sellaiset toimet kuin lypsy ja kaikki muu, mikä oli tarpeellista maidon hyödylliseen käyttämiseen, eivät soveltuneet Mikolle ja vielä vähemmin hänen rengilleen, joka kyllä oli roteva ulkotöihin, muta kömpelö nahjus kaikkeen muuhun.

Se meno ei ajan pitkään vetelisi. Ja muutenkin oli Mikosta elämä siellä metsässä sangen yksitoikkoista. Kun saisi itselleen reippaan emännän, kävisivät asiat aivan toisin, mutta siinä olikin

pulmallinen kysymys, kuinka se kävisi pänsä. Salolla ei ollut akkaa saatavissa, eikä hänellä ollut aikaa kuleksia kylillä kosiomatkoilla, yhtä vähän kuin hän saattoi ajatella sitäkään, että naisi ameriikkalaisen tahi muun »ulkomaalaisen«. Siihen umpiperään seisattuiivat aina hänen ajatuksensa, kun hän tuumaili elukkainsa parempaa hoitoa ja yksinäisyytensä sulostuttamista. Ja se teki hänet alakuloiseksi, niin onnen suosima kuin hän muuten tunsii olevansakin.

Mutta eräänä iltana, vähää ennen heinäkorjuuta, välähti äkkiä oivallinen tuuma hänen aivoissaan. Miks'ei hän saattaisi kirjoittaa New-Yorkin siirtolaiskonttoriin ja pyytää niitä kysymään, eikö joku vastatulleista suomalaisista ty-töistä haluaisi naimisiin reippaalle miehelle, jolla oli oma talo?

Se ajatus, että hän niin helposti oli suoriutunut pulastaan, tuntui hänestä siihen määrin viehättävältä, että hän tuskin malttoi pitemmältä harkita sitä. Tunnin kuluessa olivat kaupunkieväät valmiina ja renki määrätty vaali-maan kotoa parhaansa mukaan, niin että Mikko jo auringon noustessa oli soutanut aika matkan keveässä veneessään, jonka oli tehnyt itselleen kevät- ja syyskalastusta varten.

Venematka kesähelteessä oli kyllä vaivaloinen, mutta paljoa vaikeammaksi kävi kuitenkin sen tärkeän kirjeen laatiminen, sittenkun hän kauppiaalta ensiksi oli hankkinut paperia ja muut tarvittavat kirjoituskojeet. Oli siinä hikoilemista ja meiningin haaskuuta, mutta kumminkin sai hän sen lopulta valmiiksi ja pyysi lähettämään vastauksen kauppuotiin, jonka

tehtyään hän heti kääntyi paluumatkalle. Heinänkorjuuta ei käynyt hunningolle jättäminen, ei edes naimatuumien vuoksi. Niiden piti kulkea toisessa sijassa.

Mutta heti kun heinä oli tehty, läksi hän toiselle kaupunginmatkalle. Renki tosin ällistyi, kun isäntä uudestaan hankki kaupunkiin, tuskin kahta viikkoa kotona oltuaan. Mutta kun Mikolta ei saanut mitään selvitystä asiaan, niin ei siitä sen pitemmälle puhuttukaan.

Ja aivan oikein, kauppapuodissa olikin jo moniaita päiviä ollut odottamassa kirje, ja hyvien toiveitten hymyyn vetäytyi Mikon suu, kun hän varovasti avasi sen kuoren. Mutta tavailtuaan selville sen sisällön, kyhnäsi hän mieltivän näköisenä korvansa taustaa ja kävi istumaan kauppiaan portaille, harkitakseen siinä asiaa tarpeellisella tarkkuudella.

Sillä kertaa ei siirtolaiskonttori voinut suositaa hänelle ketään suomalaista tyttöä emännäksi — se oli muutenkin sellaista asioimista, joka ei ollenkaan kuulunut heidän liikkeesensä. Mutta vähää ennen oli Härmästä New-Yorkiin saapunut eräs nainen, matkalla miehensä luo, joka oli töissä Michiganissa ja oli kirjoittanut häntä tulemaan. Vaan New-Yorkissa saikin hän jo viestin, että miehensä oli musertunut kuoliaaksi kaivosmurroksessa, jotenka hän nyt oli leski. Ja Suomeen palaamista hän ei voinut ajatella, kun hänellä ei ollut ollenkaan varoja.

Sille leskelle oli Mikon ehdotus ilmaistu, ja kun hänen miehensä oli ollut kolme vuotta poissa, jotenka hän oikeastaan oli jo niin kauvan ollut leskenä, niin ei hänellä ollut mitään

sitä vastaan, että tulisi emännäksi Uuteentaloon — jos nimittäin sen omistaja ottaisi hoiviinsa myöskin hänen kahdeksanvuotiaan poikansa. Piletit heillä oli ostettuina aina Hancock'iin saakka Michiganissa, mutta matka sieltä Minnesotaan olisi Mikon maksettava. Hän voisi lähettää rahaa sähköteitse.

Asiaa punnitessaan poltti Mikko pelkässä hajamielisyudessa kolme piippua tupakkaa yhteen kyytiin. Se oli oikeastaan vaan tuo kahdeksan vuotias poika, joka hänestä tuntui karvaalta niellä, vaikka totta oli sekin, ett'ei hänen ennen ollut leskeä ajatellut. Mutta toiselta puolen saattoi pitää varmana, että hän olisi kätevämpi kaikellaisiin askareihin kuin kukaan tyttö. Ei suinkaan mies olisi viitsinyt maksaa hänen kallista matkaansa Amerikkaan, joll'ei hän olisi kunnollinen. Ja poikakin ehkä ansaitsisi jotain puolestansa, joll'ei muuta, niin olisihan äitinsä seurana pitkinä talvipäivinä, kun Mikko oli tukin ajossa. Emännättä ollen ei hän enään saattanut ajatella sellaisia ylimääräisiä tuloja taloonsa, ja kuka tiesi, sattuisiko toiste enään niinkään hyvää tilaisuutta.

Siihen päättyi hänen tuumintansa, ja heti sen jälestä luki Mikko sähkösanoma-konttorin pöydälle yksitoista taalaa ja kuusikymmentä senttiä, taalat lesken ja pojan matkarahoiksi ja sentit sähkösanomasta, joka kuului: »all right, send quick« s. o. hyvä on, lähetä pian.

Sitten alkoivat odotuksen päivät, jotka eivät olleet hauskoja, mutta kun Mikolla ei ollut peukalo keskellä kämmentä höylää ja sahaa pidellessä, sai hän helposti työtä eräässä kaupungin

uudisrakennuksessa, ja kaksi taalaa päivältä, mikä ei suinkaan ollut halveksittava palkka. Mutta ylitse kymmenen päivän hän ei missään tapauksessa odottaisi. Vehnän pitäisi siksi tuleentua, eikä sen leikkuuta saisi jättää vastaista emäntää odotellessa. Joll'ei hän saapuisi kymmenen päivän kuluessa, saisi hän hakea itselleen paikan kaupungissa, kunnes Mikko tuonempana ennättäisi tulla noutamaan.

Hän otti tavakseen poiketa joka päivä työhön menessään asemalle, mihin yöjuna — ainoa suoraan idästä tuleva — saapui aikaisin aamulla. Kuudentena aamuna tuli leski.

Hän oli ainoa naismatkustaja, joka astui junasta, niin että Mikko heti arvasi hänet oikeaksi, saatuaan silmiinsä hänet. Ja sitäpäitsee oli hän harmaansinisissä kotikutoisissa vaatteissa, sekä talutti käsipuolesta pientä vaaleatukkaista, pieksujalkaista pojan palleroa. Äiti oli tavallista pitempi naiseksi, liina leuvan alta solmussa tavalliseen suomalaiseen tapaan ja painettu niin alas otsalle, ett'ei siinä hämärässä aamuvalossa oikein saattanut eroittaa hänen kasvojaan.

Mikko katseli häntä vaieten pari minuuttia, astui sitten häntä vastaan ja lausui kohteliaasti »hyvää päivää!»

— Jumal' antakoon! — vastasi nainen. Hänen äänessään oli ystävällinen sointu, joka hiveli Mikon korvakalvoja odottamattoman hempeästi. Ja kun hän samalla näki hänen avoimet, rohkeat kasvonsa ja tapasi katseen hänen suustista, vaaleanharmaista silmistään, sai hän

paikalla vakuutuksen siitä, että onnen potku häntä taas oli kohdannut.

— Oletteko te — hän sammalti, kun huomasi, ett'ei tiennyt edes toisen nimeä — oleteko te se siirtolaiskonttorista lähetetty leski? — sommitteli hän kysymyksensä.

— Olen — nainen näytti vuorostaan vähän hämmentyvän — minä olen Sofia Mustamaa.

— Ja minä olen Mikko Uusitalo, — täydensi Mikko esityksen. Mutta siitä huolimatta ei kumpikaan lisännyt sanaakaan, ennenkun valkottukainen poika keskeytti heidän nolon äänettömyytensä.

— Missä on matka-arkku? — kysyi hän.

— Kyllä se on täällä — vakuutti äiti työntäen hänen suurta lakkiaan taammaksi, niin että Mikko saattoi nähdä, mitenkä poika joka piirteessään oli äitinsä näköinen, vaikka leveämpää, enemmän »nelikulmaista» tekoa.

— Tämä on Tahvo — esitteli äiti.

— Teilläpä on oikein tarkka poika — sanoi Mikko kohteliaasti, ojentaen kätensä pikku veitikalle, jonka tutkiva katse sai hänet hymyilemään.

— Meistä kahdesta kai tulee hyvät ystävät?

— Eipä tiedä — tinki Tahvo — saatapa tulla, jos sinä olet meille hyvä.

Molemmat aikaiset eivät voineet muuta kuin nauraa sitä pientä suoraluontoista olentoa, joka niin sukkelaasti oli murtanut jäykkyyden keskustelussa ja saattanut heidät takaisin käytölliisiin arkihommiin. Sofia avasi nenäliinansa kulman solmusta ja otti siitä kuitenkin siniväriseen

siirtolais-arkkuunsa, joka aivan oikein oli saapunut määrän päähän ja jonka paino herätti Mikossa sellaista kunnioitusta, ettei hän voinut olla huomauttamatta sitä tavaran paljoutta, minkä he vanhasta maasta olivat mukanaan tuoneet.

— Siinä on paraasta päästä omiani ja pojan vaatteita — sanoi Sofia. Ja siihen lisäsi hän jonkunlaisella kehahtavalla ylpeydellä, että hän itse oli kehrännyt, kutonut ja ommellut jok'ainoaan rievun, sittenkun miehensä oli alkanut lähettää rahoja Ameriikasta ja hän oli päässyt leipähuolista — joka kaikki vaikutti Mikkoon niin omituisesti, että hän sai halun taputtaa omaa selkäänsä ikäänkuin onniteluksi siitä mainiosta tuumasta, että oli kirjoittanut siirtolaiskonttoriin.

Mutta arkku ja sen sisältö pani hänet samalla ajattelemaan omaa huononpuoleista pukuun, ja sen vuoksi kiirehti hän viemään Sofian poikineen ravintolaan, missä tilasi aamiaista kahdelle hengelle, käskien heidän käyttää sitä hyväkseen, sillä aikaa kun hän itse kävisi parilla asialla, vaikka Sofia vakuutteli, että heillä vielä oli matkaeväitä kyllin jälellä.

Ensimmäinen asia oli ainoastaan se, että hän kävi ottamassa kymmenen taalaa niistä viidestä päivästä, mitkä oli uudisrakennuksella ollut työssä ja sitten sijoitti hän suurimman osan vastasaadusta pääomastaan uuteen vaatekertaan, hattuun ja saappaihin, sekä ajatti rahan edestä partansa — ensi kerran elämässään. Sitten vasta kävi hän katooolisen papin puheilla — se oli ainoa pappi paikkakunnalla — ja tuli

uudestaan ravintolaan ilmoittamaan, että kaikki oli kunnossa kotimatkaa varten.

— Mutta — lisäsi hän — olen ajatellut paremmaksi, että menisimme ehkä vihille, ennenkun matkalle lähdemme, ja olen puhunut asiasta papille. Ameriikassa ei tarvitse kuuluksiin panna.

— Eiköhän olisi parempi odottaa — epäili Sofia. — Voimmehan mennä papin luokse sittenkin, kun minä jonkun aikaa olen oleskellut Uudessatalossa, jos sitten vielä olemme yhtä mieltä.

— Niinhän se oli alussa minunkin meininkini — myönsi Mikko, — mutta nyt — nyt — ajattelen toisin — sanoi hän epäröiden, kun ei mitenkään voinut tehdä selkoa, miksi oli ajatuksensa muuttanut.

Sofia katseli hetken vai'eten ja vakavasti tulevaa miestänsä.

— Ehkä on parasta niin, — sanoi hän vihdoin.

Ja sitten he menivät papin luo, jonka puku tosin teki omituisen vaikutuksen morsiameen ja hänen poikaansa, mutta ei Mikkoon, joka oli nähnyt hänet ennenkin ja toisekseen piti yhtä pappia yhtä hyvänä kuin toistakin, olipa sen kauhtanan kuosi minkäläinen tahansa. Ja »isä« itse oli elellyt liian kauvan rajamaissa antaakseen arveluttavien kohtien kirkon opissa olla esteenä virkansa toimittamisessa. Hän tiesi kyllä, etteivät Finn-Mike ja hänen tuleva puolisonsa olleet katooolilaisia, mutta hän tiesi myöskin sen, että siinä oli mies ja nainen, jotka aikoivat avioliittoon — kernaimmin virallisella siunauksella,

mutta ilmankin sitä, jos niikseen tulisi. Ja niin luki hän heille kaavan mukaisen siunauksen, joka tosin ei sanasta sanaan seurannut hänen käsikirjaansa, mutta sen sijaan soveltui sitä paremmin tilaisuuteen.

Sitten alkoi pitkä kotimatka, joka vasta-virtaan kävi vaikeaksi ja raskaaksi, mutta kun Sofia auttoi soutua, meni se kumminkin niin paljon pikemmin nyt kuin Mikon sitä yksinään meloessa, että he jo toisena iltana lähentelivät uudistaloa. »Melkein päivää aikaisemmin kuin yksin soutaissani«, sanoi Mikko mielistellen.

Ja ikäänkuin anteeksi pyytäen selitti hän sitten, ett'ei hänellä ollut parempaa asuntoa kuin ensimmäisenä syksynä kaivamansa maasauna, sillä hän oli ensiksi tahtonut rakentaa kunnolliset ulkokuoneet.

Sofia ei vastannut mitään, mutta ei liioin tuntunut entistään iloisemmalta. Väsymys ja asumaton kolkko seutu, jota he olivat koko matkan kaupungista alkaen kulkeneet, olivat tehneet hänet yhä enemmän alakuloiseksi, ja maasau-nasta puhuminen ei ollut ollenkaan omiaan haihuttamaan hänen synkkiä ajatuksiaan.

He saapuivat perille ihan auringon laskussa ja nousivat maihin sen suuren tammen kohdalla. Kun arkku ja muut tavarat olivat kannetut maalle, katsahti Sofia päällisin puolin tulevaa kotiaan ja Tahvo liittyi ihaillen hänen vie-reensä.

Kummulta rantaan viettävällä pitkällä rin-teellä oli heleänkeltaista vehnää, päät raskaina ja täyteläisinä, ja itse kumpua kaunisti somille

nurkille hakatut ulkokuoneet ja niiden ympärillä seiväs-aita, ensimmäinen, minkä Sofia Suomesta lähdettyään oli nähnyt. Vasemmalle oli aidattu lehmitarha ja siellä seisoi karja suuren turpeen kyteväällä savulla, ja siitä eteenpäin jatkuu rantaa pitkin raivaamaton metsä, mäntyä ja koivua, mutta siellä täällä joukossa muutakin puuta, jota ei kotona kasvanut.

Kaikki näytti niin tutulta, mutta oli siinä sentään niin paljon outoakin seassa, että Sofiaa tuntui ahdistavan ja oli kuin olisi jotain nousut hänen kurkkuunsa, joka tunki yhä yle-mäksi, kunnes hän istuntui siniseksi maalatun arkkunsa kannelle ja puhkesi itkun.

— Elä itke, äiti! — sanoi Tahvo hädissään.

— Elkähän itkekö, — sanoi Mikkokin. —

Täällä näyttää nyt vielä perikkaamattomalta ja huonolta, mutta eiköhän tämä parin vuoden päästä parantune, kunhan tässä pystymme rakentamaan oikean asunnon.

— Huonolta — toisti Sofia — huonol-tako? Herra Jeesus, enhän luullut tulevamme näin rikkaaseen taloon, kun kerjäläisinä läksimme New-Yorkista. Auttakoon Jumala, että minusta tulisi niin hyvä emäntä, kuin tässä tarvitaan!

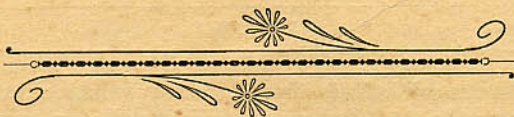
Kallistivatko korkeammat vallat niin paljon korviansa Sofia Uudentalon toivomukselle, että omassa persoonassaan tulivat tuota pientä uudistaloa Minnesotan metsissä avustamaan, sitä minä en tiedä. Mutta sen minä tiedän, että hänen yhdessä miehensä kanssa onnistui raivata talo,

jommoista on harvalla suomalaisella uudisviljelijällä edes Ameriikassakaan.

Heidän varallisuutensa oli jo vakautunut, kun rautatielinja pari vuotta myöhemmin avatiin ja seutuun tuli asukkaita, ensiksi rautatien työmiehiä ja sitten siirtolaisia itävaltioista, jotka mielihyvällä maksoivat selvän rahan kaikesta, mitä Uudestatalosta saivat.

Omia maanmiehiä ei Uudentalon naapurina ollut, mutta kun heidän aluksi piti kaikenlaista apua ja neuvoa hakea yksinomaan Uudestatalosta, alkoivat he siihen määrin kunnioittaa sen omistajaa, että hänet yksimielisesti valittiin uuden »settlementin« ensimmäiseksi rauhantuomariksi.

Viran heitti hän pian, kun huomasi taitonsa englannin kielessä riittämättömäksi sen hoitamiseen, mutta nimi pysyi jälellä. Hän kulki yhä vielä »tuomarina« — ehkä osittain senkin vuoksi, ett'ei kukaan voinut hänen eikä hänen talonsa nimeä lausua. Ja ainoastaan etevimmät naapurit luulivat voivansa kutsua häntä Mikeksi.



Junan viimeisessä vaunussa.

Auringon noustessa oli juna jo kaukana aavikolla, joka leveni joka suunnalle silmän siintämättömiin, kohosi siellä täällä aaltomaisesti ja toisinaan katkesi jonkun pienen joen uomaan, joita sivuilta päin laski siihen virtaan, minkä rantaa rata kulki, mutta oli kaikkialla autiota ja aavaa, väsyttävän yksitoikkoista ja harmaata. Virta katosi toisinaan näkyvistä, sillä rata ei seurannut kaikkia sen polvia ja käänteitä, mutta jo minuutin tai parin kuluttua vilahti taas silmiin sen harmaankeltainen vesi. Kaikki oli harmaasen vivahtavaa, maa, virran vesi ja ruoho keltaisenharmaata, saagopensaat viheriänharmaita ja taivas vaaleanharmaa, pistävällä, terässinisellä heijastuksella, joka alkoi kolottaa silmiä, jos pitkältä katseli vaunun ikkunasta ulos.

Ja sisällä vaunussa kasvoi harmaa pölykerros yhä paksummaksi joka kohdassa, vaatteilla, kasvoissa ja matkakapineilla, kunnes silmä tottui niin harmaasen väriin, että pieninkin poikeus siitä tuntui vallan kummalliselta ilmiöltä.

Vaunu oli väkeä täynnä, mutta kaikki olivat huonolla tuulella, väsyneitä ja haluttomia seurusteluun.

Ja juna jyrtytti eteenpäin kovalla, kolkuttavalla äänellä, minkä alta kuului toinen, sekavasti jymähtelevä jyske, joka nousi ja laski samassa suhteessa kuin vauhtia lisättiin tahi vähennettiin, mutta ei koskaan lakannut kokonaan kuulumasta, ei edes junan seisattuessa harvoilla, pienillä aavikko-aseilla, missä valtaavan veturin ähkinä kuului niin kovalta äärettömässä hiljaisuudessa.

Eräässä kohdassa vilahti pensaitten lomitse muutamia intiaanimajoja aivan virran äyräällä, mutta harmaankeltaisia ne olivat nekin, niin että ainoastaan niiden muotojen piirre tuli näkyviin rajatonta lakeutta vastaan, eikä ainoakaan ihmistä ollut näköisällä. Ainoastaan joitakuita torkkuvia hevosia seisoi auringon paahteessa päät riipuksissa, liian laiskoja haukkaamaan telttain välissä kasvavaa kuivaa ruohoa, ja ne olivat rypeneet joen liejussa, niin että olivat harmaankeltaisen saven peitossa päästä häntään.

Kappaleen matkaa etempänä makasi suuri karjalauma, hajautuneena enemmän kuin puolen peninkulman alalle radan varrella ja niin kauvaksi sivuille päin, että etäisimmät näyttivät ainoastaan tummilta pilkuilta tuolla yleisellä harmaalla pohjalla. Elukat märehtiä jäytivät unisina aikaisemmin päivällä kalvamaansa ruohoa, eivätkä säikähtäneet liikkeelle edes junan kohtaessa ohitse, ja sitten oli lakeus taas yhtä autiota, tyhjää ja elotonta kuin ennenkin.

Juna karkasi eteenpäin erään Dakotan »Bad Land'ista« pistävän kannaksen ylitse juuri kuin aurinko paistoi kohtisuorasti maahan, niin ett'ei edes sähkölankojen pylväistä jäänyt varjon merkkiäkään, ja siinä katkasi hetkeksi yksitoikkoisuuden ne omituiset savimuodostukset, joiden välitse kulettiin. Tornia ja pylväitä, keiloja ja pyramiideja, eläinten ruumiita ja ihmisten päitä, huoneita ja patsaita ja vielä paljon muuta oli savi muodostanut, kun maanalainen tuli, ilma ja vesi yhdessä aikoinaan olivat uurtaneet tasaisen aavikon tuhansiin ja kymmeneen tuhansiin eriskummallisiin kappaleihin. Tuossa seisoi yksinäinen jättiläishaamu kuin kunniavahtina ammottavan, maanalaisen kuilun partaalla, tässä taas kohosi korkealle pilviä kohti kymmenkunta kierrepylvästä, huiput haaveellisesti kaunistetuina; paikoin oli savi palanut punaiseksi kuin tiili, mutta siinä vieressä nousi heti näkyviin mustanruskea kivihiilisuoni ja savitörmien välissä, missä maa on kostea, levisi puhveliheinä pehmeinä, tummanviheriönä mattoina.

Matkustajat katselivat väsynein silmin ahmimalla noita kummallisia näkyjä, mutta ennen puolen tunnin kuluttua jätti juna viimeiset kunnat taakseen, ja siinä aukeni aavikko taas, levisi tasaisena silmän kantamattomiin pohjoiseen, etelään, itään ja länteen. Vähä vähältä painui jokainen omaan nurkkaansa takaisin, sulki silmänsä, suojatakseen niitä tuota toivotonta harmautta vastaan, ja nuokkui tunnin toisensa perään veltossa välinpitämättömyydessä.

Itäisessä Dakotassa alkoi viljelty puoli aavikkoa. Ensiksi näkyi siellä täällä pitkin tien sivuja

pieniä, yksinäisiä ja heleän keltaisia vehnäpeltoja; asemien seuduilla muuttuivat nuo pienet peltotilkut suuriksi, yhtäjaksoisiksi vainioiksi, ja siellä näkyi pieniä kaupunkoja leveine, pölyisine katuineen, joissa ei ollut mitään kivitystä eikä minkäänlaista katvetta paahtavaa aurinkoa vastaan. Ja vielä idempänä sulautuivat nuo laajat vainiot yhdeksi ainoaksi, keskeytymättömäksi, yli näkymättömäksi kentäksi, jossa vehnä aaltoili peninkulmia pitkissä saroissa, yli lakeuden kaikkiin suuntiin. Juna oli tullut Red Riverin laaksoon ja jatkoi kulkuaan peninkulman peninkulmalta, tunnin tuntinsa perästä halki vehnämeren, joka ulottui kauvas Minnesotan puolelle.

Se oli yhtä yksitoikkoista kuin harmaa aavikkokin lännempänä, joskin väriivahdus oli toinen. Siellä täällä sukelsi tosin näkyviin joku yksinäinen asunto lainehtivasta viljasta, mutta tuskin ainoatakaan ihmisolentoa tapasi silmä. Vehnä ei ollut vielä täysin tuleentunutta, farmarit eivät vielä olleet vainioillaan työssä, siksi tuo viljava asuttu seutu oli yhtä kuollutta kuin asumaton aavikkokin.

Ja niin lasi aurinko, tuonne johonkin taaksemme, jättäen teräsharmaalle taivaalle huikaisevan punervan ruskon. Rusko heikkeni vähitellen, vaaleni ruusunpunaiseksi ja valo haipui pois, heittäen viimeisen heikon heijastuksensa muutamiin hajallisiin pilven hattaroihin taivaan laella. Taivas tummeni yhä, ilma ja maa sulivat yhdeksi hämäräksi, jonka lävitse tulet yksinäisistä taloista kiululivat raukean punaisina ja tähdet alkoivat yksi kerrallaan pilkoittaa. Joka hetki leimahti niitä lisää taivaalle palamaan,

toinen ryhmä toisensa jälestä tuli selvästi näkyviin, lopulta loisti ja säteili tummansininen laki joka puolelta, mihin silmänsä käänsi — ja juna jatkoi yhä yhtä tasaisesti jyskivää kalkettaan, jota säästi tohiseva, kumea sivuääni, mikä ei lakannut koskaan kuulumasta.

Makuuvaunun musta palvelija tuli muuttamaan istuintiloja vuoteiksi, ja silloin vetäisivät miehiset matkustajat tupakkahuoneeseen vaunun peräpäässä, josta voi katsella taakseen radalle, sillä makuuvaunu oli junan viimeinen. Mutta nyt ei näkynyt mitään muuta, kuin heikko heijastus kahdesta kiiltäväksi kuluneesta ratakiskosta vaunun katolla olevan merkkitulen kirkkaassa valossa, ja niiden välissä yhtäjaksoinen pilkku punaisenruskeaa hiekkaa, johon ratapölyt tekivät tummempia poikkijuovia.

Tupakoitsijat vaihtoivat keskenään jonkun joutavan sanan, mutta mitään varsinaista keskustelua ei syntynyt. Kaikki olivat väsyneitä ja odottivat vaan päästäkseen takaisin vuoteilleen. Ja sitten poistuivat he toinen toisensa perästä; yhtä ainoaa vaan ei nukuttanut. Hän istui selin huoneeseen, mukavasti selkänojallaan toisessa vaunussa olevista liistetuoleista, ja katseli takakunasta ulos, pitkävetteisesti ja miettivänä löyhätellen savuja sikaristaan.

Vihdoin tuli neekeri sisään.

— Vuoteenne on kunnossa, sir! sanoi hän.

— Eikä teillä ole pitkää aikaa maata, kosk'ette seuraakaan mukana St Pauliin saakka.

— Kiitoksia! . . . Minun ei ole uni.

Neekeri pujahti takaisin pieneen karsinaansa, jättäen yksikseen istujan omiin mietteihinsä. Ja

ne eivät näyttäneet olevan hauskinda lajia, päättäen synkstä katseesta hänen silmissään, jotka alinomaa tuijottivat radalle, vaikka pimeys peitti kaikki, paitsi tuon pienen valoisan pilkun, joka seurasi vaunun kantapäillä, ja kiiltävät tähdet tuolla ylähällä taivaan laella. Tunnin toisensa jälkeen istui hän siinä, kuunteli tuota jyleän jymisevää ääntä, joka alinomaa kaikui junan räiskävän kalkkeen lävitse, sama raskas katse pimeyttä tähystellen ja aatokset kulkien kaukaisuilla aloilla.

Ne veivät hänet takaisin menneisyyteen, päivä päivältä, kuu kuulta, vuosi vuodelta. Kuva toisensa perään jostakusta kaupungista, jostakusta maasta tahi maanosasta sukelsi esiin hänen muistostaan, ilmeni hetken ajaksi niin selvänä kuin jos olisi nähnyt sen eilen, ja katosi hämärään taas . . . Ja aivan yhtä kirjava oli se ihmisjoukko, jonka kanssa hän oli sattunut yhteen — hauskoja ja ikäviä ihmisiä, hyviä ja huonoja, miellyttäviä ja vastenmielisiä . . . monenmoisia eri rotuja ja monenmoisia yksityisiä henkilöitä oli hän kohdannut viimeisten vuosien kuluessa.

Mutta mikä oli oikeastaan tulos niistä kirjavista vuosista? Sama kokemusten kiertokulku, sama palaaminen siihen pikemmin aavistettuun kuin selvästi mietittyyn lähtökohtaan, että ihmiset ovat ihmisiä aina, menipä minne tahansa maailmassa, pohjaltaan samaa lajia, samat himot, samat pyrinnot, sama tapa ajatella, päättää ja tuntea . . . ja erilaisuus ilmeni oikeastaan vaan pinnalla, ulkonaisissa piirteissä, jotka oikeastaan ovat enemmän riippuvia ilmanalasta

ja ympäristöstä kuin itse perustuksen eroavaisuudesta.

Se oli kaikki vaan pelkkää vakautumista hänen entisissä aatteissaan ja kokemuksissaan. Se aika on ammoin sitten mennyt, jolloin maat ja kansat elivät jyrkästi erillään toisistaan, luoden luonteeltaan tarkkapiirteisiä yksilöitä ja tyyppejä — nyt käy tasointu kautta koko maailman, hävittää kaikki rajat ja rajapylväät, tekee kaikki yhtäläisiksi kaikkialla. Ainoastaan jylhimmissä erämaissa, karuimmilla takalistoilla elää vielä alkuperäisyys, mutta se on villin alkuperäisyyttä. Ja kun kaikki käy ympäri, niin ei raakalainkaan ole muuta kuin raakalainen, olkoonpa sitten valkea tai musta, keltainen tahi punanen . . .

Tuo yksinäinen matkustaja syytti uuden sikarin, kohentausiin liistetuolissaan ja käänsi katseensa ulkoa pimeästä niihin savurenkaihin, jotka nousivat jonkun matkaa ylös ja sitten levisivät ohueksi, sinervänharmaaksi hunnuksi hänen silmänsä ja vaunun koristellun katon välillä.

Vielä kauvemmaksi taaksepäin kulkivat hänen ajatuksensa, liitivät nopeina monenmoisiin muistoihin hienonnetun sivistyksen kotimaahan Eurooppaan ja loivat salaman tavoin, selvästi ja väläyksessä vertailun menneisyyden ja nykyhetken välillä. Rypistäen vastenmielisesti otsaansa karkoitti hän ne luotaan, mutta huomasi jo seuraavassa silmänräpäyksessä aatoksiensa kulkevan vieläkin vanhemmissa muistoissa — muistoissa kotimaasta ja menneissä ajoissa siellä.

Ryppy silmien välissä tuli syvemmäksi; hän nousi seisaalleen ja katsahti taas radalle, joka nyt alkoi epäselvänä hämöttää siinä hämärässä,

joka ennusti uutta päivää. Hän tiesi kokemuksesta, että niille muistoille sopinut antaa vaapaata jalan sijaa, ei ainakaan siinä maassa, missä jok'ikinen hitu lujuuja ja tarmoa oli tarpeen päästäkseen jotakuinkin eteenpäin. Hän katsoi kelloaan, huomasi liian myöhäiseksi enää mennä levolle, ja asettui taas mukavasti istumaan tuolilleen, suunnaten väkipakolla ajatuksensa menneisyydestä nykyaikaan ja nykyisiin aikeihinsa.

Niissä oli laaja miettimisen ala. Kuten enemmän hän syventyi niihin, sitä täydellisemmin veivät ne hänet mukanaan; hän imi pitkiä sauvia ja puhalsi ne kauvaksi luotaan, eikä enää katsellut itsetietoisena radalle päin, joka tuli yhä selvemmin näkyviin aamun valetessa.

Ja kumminkin oli maisema yön kuluessa kokonaan muuttanut luontonsa. Aavikko oli kadonnut ja jättänyt sijaansa metsäisiä kunnaita, joilla tammi, pihlaja ja jalava rehottivat kesikesän täydessä, tummassa vihannuudessa. Sieltä täältä pilkisti näkyviin jonkun pienen sisäjärven tyyni pinta vaalean sumun peitosta, joku kunnas kohosi korkeammalle toisia, alaston kallio pääläella. Yksi ja toinen laakso oli syvämpi ja kosteampi ja siinä kasvoi toisia puulajia kuin ne, jotka mäkien rinteitä kaunistivat. Valkearunkoisia koiyuja, pieniä ja mitättömiä muun rehevän metsän rinnalla, siellä täällä mataloita, kuhmuisia suopetäjiä, oksat käyrinä ja neulaset taajoissa, harjasmaisissa ryhmissä.

Mutta tuo yksinäinen matkustaja junan viimeisessä vaunussa ei nähnyt mitään kaikkesta siitä, istui vaan siinä tulevaisuuttaan ajatellen, huomaamattomana katsellen, kuinka valo vähi-

tellen juurikuin imi itseensä harmaata hämyä, joka vielä peitti seutua. Maisema muuttui yhteenään, koiyuja kasvoi runsaasti, ja männyt kasautuivat ryhmiin alhaalla laaksoissa. Näky vaikutti kyllä hänen silmänsä kalvoon, mutta se ei ollut vielä ennättänyt painua hänen tietoisuuteensa.

Silloin nousi aurinko itäisten kunnaitten ylitse, sen säteet kultasivat koko seudun punertavaan valoon ja heijastuivat häikäisevän kirkkaina radan varrella olevan järven pinnasta suoraan yksinäisen matkustajan silmiin. Hän kumartui hätäisesti eteenpäin, nousi ylös, verhosi silmiään kädellään ja huomasi samassa tuokiossa tuon pienen maisemakuvan, junan syödessä siitä ohitse... Ja silloin palasivat väkipakolla karkoitettut muistot kaikki yht'aikaa takaisin sellaisella voimalla, että hänen silmänsä hetkeksi himmenivät.

Se oli vaan pieni järven pahainen, josta auringon säteet olivat heijastuneet junan viimeiseen vaunuun, suolammikko, jonka ruskealla pinnalla uiskenteli leveitä lumpeen lehtiä ja jonka rantoja peitti vihertävän ruskea rahka; toisella rannalla koiyuja ja solmuisia rämemäntyjä taajoissa ryhmissä ja radan puoleisella rannalla syvä oja mustassa, paksumultaisessa suossa. Sen enempää siinä ei ollut, mutta tuo pieni maisema oli ikäänkuin leikattu metsäseutujen sydämmestä eräässä pohjan perillä piileilevässä maassa, kaukana toisella puolen valtamerä... ja sen vuoksi räpäytteli tuo yksinäinen matkustaja vielä hetken silmiään, vaikka suojarvi jo oli kadonnut näkyvistä.

Ja lapsellistahan se oli, jos ollakseen. Mutta useimmissa meistä piileilee samaa lapsellisuutta jossain salaisessa kohdassa, niin hiljaa ja unohdettuna, ettei meillä ole aavistustakaan sen olemassa olostakaan, ennenkun se yhtäkkiä puikahtaa esiin, aina silmiin saakka — vaikkapa vaan sitten pienen suolammen vuoksi, jonka pinnalla kasvaa leveitä lumpeen lehtiä ja vihertävän ruskeaa rahkaa, ja kitukasvuista metsää rannoilla.

